

Az országos magyar izr. tanító-egyesület

ÉRTESÍTŐJE.

Megjelen havonkint egyszer.

Felelős szerkesztő: SZÁNTÓ ELEÁZÁR.

Az előfizetési pénzek és tagsági díjak
Ózer Zsigmond egyleti pénztárnokhoz
Klauzál utca 4. szám küldendők.

Szerkesztői iroda: Sip-utca 12. sz.

Kiadja „Orsz. magy. izr. tanító-
egyesület.”Előfizetési ár: Nem tagok számára
egész évre 2 frt.

Az egyesület tagjainak díjmentesen jár.

MONTEFIORE MÓZES.

Született 1781-ben, meghalt 1885-ben.

Két fegyverrel ruházta fel a teremtő az embert, hogy vele az örök életre szert tehessen; az egyik az ész, a szellemi tehetség, a másik a szív, a nemes érzületek központja. Ki az egyikkel, ki a másikkal vihatja ki a halhatatlanságot és vannak, kik mindkettővel, szív- és tehetségbeli törekvéseikkel érik el a minden ember előtt kedves célt: nevük megörökítését. Hugo Viktor nagy szellemének köszönheti örök dicsőségét, valamint Montefiore Mózes nagy szívének. Mindkettő népének, az egész művelt világnak disze és büszkesége; mindkettőnek szíve érzett a szenvedő emberiség iránt, az egyik tollával, a másik filléreivel törekedett a sors üldözöttjeit védelmezni. Mindkettő elérte az emberi kivánságok tetőpontját: földi jólétet és dicsőítést örök időkre.

A nagy költő és a nagy filantrop évszázadunk eme vezéresillagai letűntek az égről! Erényekben és tettekben tündöklő csillagok oda szálltak, a honnan visszatérés ninesen, hátrahagyva nagy irt, melyet kitölteni vajmi kevésnek juthat osztályrészüil.

A mint a francia nemzet Hugót a magáénak tartotta különösen, ugy a zsidók Montefiorét vallják magukénak, noha mindkettő az egész emberiség szolgálatában élt, cselekedett, érzett és törekedett!

Izrael Montefiorében nagy halottját gyászolja és vele résztvevőleg az egész művelt világ! Minden jótékony intézmény benne pártolóját, jóttevőjét vagy szószólóját veszíté, egyesületünk is egyik kimagasló tiszteletbeli tagját. Élete és működése nyitott könyv gyanánt fekszik az emberiség előtt; ki nem olvasott volna már belőle és nem bámulta volna Montefiorében a mártyságig menő emberszeretetet, a példaszerű hazafiságot, a gyakorlati élet minden követelménye iránti fogékonyságot és a mellett: isteni vallásunk legbuzgóbb hívét!

Mesésen hangzik mindaz, a mit ő a szenvedő emberiség javáért tett és áldozott, még mesésebben az, a mit messze földeken: Palaestinában, Szíriában, Marokkóban, Törökországban, Oroszthonban és Romániában, a

hol még az emberi jog ismeretlen fogalom, saját hitfeleinek, valamint idegen vallásuak védelmére, személyes közbenjárása folytán keresztülvitt. A gondviselés őt hosszú élettél megáldotta és ő annak minden percét felhasználta nemes tettekre; minden leheletét felebarátjai sorsának enyhítésére szentelte. Szerette és tisztelte is e férfit a kunyhó és palota lakóitól kezdve mindenki, akár mily nemzetű és vallásu legyen is, hacsak fogékony aziránt, a mi a halandót leginkább nemesíti: az emberszeretet iránt, mely adományait nem osztályozza rang és vallás különbség szerint, hanem ott és annyiszor segít, a hol és a hányszor szükséges.

Montefiore Mózes örökre elbucsuzott e földi élettől; de emléke örök dicsfényben fog tündökölni nemzedékről-nemzedékre és el fogja árasztani fényével hitfeleit, a zsidóságot!

Morgenstern Jakab.

A zsidó hitközségek autonómiája.

Hogy a zsidó hitközségek általában nem igen féltékenyek felekezeti autonómiájukra ez már régi dolog. Tudunk eseteket felsorolni, hol még nagy meglepődésre szolgál, ha hivatott vagy hivatlan beártja magát felekezeti dolgaikba. Csak egyben szoknak az autonóm jogaikhoz ragaszkodni és ekkor rendkívüli szívóssággal: t. i. a tanítók alkalmazása és önkényes elcsapása esetében. Ilyenkor a felekezeti autonómiához való ragaszkodás határt nem ismer; nincs az a piczi hitközség, mely bátran szembe nem szállana a miniszterrel, ha egyszer kedve kerekedik, tanítóját minden ok nélkül szélnek ereszteti. Az országos zsidó tanítói, ugyan nagy hálára vannak lekötelve a közoktatásügyi miniszter ur irányában, mert ha már számos megyében a tanítók állapota türehető, ha ma a tanítóhajsza már nem általános; de véglegesen a bajon segítve nincsen. Trefort ő nagyméltósága 1878. évben 8830. sz. alatt rendeletet bocsátott ki a zsidó-tanítók véglegesítése ügyében, melynek alapján buzgó és erélyes tanfelügyelők, mint például Tóth József, Libertinyi Gusztáv, Roth József és még egynéhány a tanítókat védelmezni tudják; de a rendelet maga nem elég világos. Szerkezete olyan, hogy magyarázatok és pedig félre magyarázatok nagyon is hozzá férhetők. Ezért nagy örömmre olvastam a miniszter ur legújabb rendeletét a görög egyesült és nem egyesült egyházi hatóságokhoz, mely világosságra és értelmességre nem hagy kívánni valót. Kérem tehát a tekintetes szerkesztő urat sziveskedjék az illető rendeletet egész terjedelmében közölni. Intézkedjék továbbá, hogy az egyesület központi választmányára föliratot intézzen a magas kormányhoz, illetőleg a vallás- és közoktatási magy kir. miniszteriumhoz, hogy ezen rendeletet egészben úgy mint kibocsátottat a zsidó iskolák érdekében a zsidó egyházi hatóságokhoz is intéztessék. A zsidó tanítók megérdemlik az államtól legalább ugyanazt a gondozást a miben a szerb és román tanítókat részesíti. A zsidó tanítókat hazafiságban nem mulja föl senki, a zsidó tanítók nagy buzgalommal terjesztik a hazai nyelvet, ezt dicsekvés nélkül állíthatjuk, mert bizonyíthatja számos tanfelügyelő és a kormány ezt tudja is. Kérjük tehát a miniszter urat egyenjogositson bennünket legalább a szerb és oláh tanítókkal.

x y.

A fent említett rendelet a következő:

A gör. kath. és gör. kel. egyh. hatóságokhoz, valamint a megyék és városok közigazgatási bizottságához.

Az 1880. évi január hó 13-án 32,225|1878. sz. alatt és 1882. évi július hó 17-én 13,645. sz. alatt kelt körirataimban foglaltak ellenére ismételve fordulnak elő esetek, mikép gör. kat. (illetve gör. keleti) felekezeti iskolai tanítók, a nélkül, hogy az 1868. XXXVIII. t. cz. 138. k. szerint súlyos hanyagságot, erkölcsi kihágást vagy polgári büntényt

követtek volna el, állomásaikról indokolatlanul elmozdítottak. Hasonló eseteknek a jövőben leendő elkerülése és a legfelsőbb felügyelési jog teljes mértékben megóvása czéljából, a gör. kat. (illetve gör. keleti) felekezeti iskolai tanítók fegyelmi ügyeiben hozott határozatok, a mennyiben a büntetés hivatalvesztésben állapittatik meg, felülvizsgálás végett az ügyre vonatkozó összes vizsgálati iratokkal együtt ide felterjesztendők. Azon tanítók, kik állomásaikról jóváhagyásom nélkül mozdítottak el, a közigazgatási hatóságok által fognak állomásaikba visszahelyeztetni, mert az ily elmozdítás semmis és érvénytelen. Magától értetik hogy ezen eljárás a kellő képesítéssel bíró tanítókra alkalmazandó; az 186 XXXVIII. t. cz. 133. §-ában és az 1879. évi XVIII. t.-cz.-ben megszabott képesítéssel nem bíró tanítók alkalmazása egyáltalában érvénytelen és meg nem engedhető. Miről van szerencsém a főtisztelendő egyházmegyei főhatóságot szives tudomás és további intézkedés végett oly tiszteletteljes megjegyzéssel értesíteni, hogy a közigazgatási bizottságokat felhívtam, hogy ezen rendeletemet a járási szolgabírák és rendezett tanácsu városok polgármesternek tudomásra hozván, utasítsák őket, mikép előforduló esetek alkalmából, midőn a tanítónak fegyelmi uton állomásánál történt előmozdításánál az én jóváhagyásom ki nem mutatható, személyes felelőség terhe alatt a tanítót állomásába azonnal visszahelyezni szigorú köteleességüknek tartásák.

Kelt Budapesten, 1885. év július hó 13.

Trefort k.

A zsidó hitoktatás kérdéséhez a fővárosi iskolákban.

A lapok azt közölték, hogy a pesti izr. hitközség a fővárosi tanácsot megkérte, hogy engedje el azon gyermekeknek a hetenkénti 2 órai hitoktatást, kik egy olyan hittani iskolát látogatnak, hol hetenkint 6 órai hitoktatást nyernek. Azt a hittani iskolát pedig magántársulat tartja fön. Ez egy kis téves, és igaz az egészben csak az, hogy a pesti izr. hitközség a fővárosi tanácsnak megengedi, hogy a zsidó hitoktatás didaktikai részébe avatkozzék, a mit a keresztény felekezet el nem tűrne, mert törvényellenes. Az iskolatörvény még a királyi tanfelügyelőnek sem engedi meg, hogy a tanítás módjába avatkozzék. Joga csak magának tudomást szerezni, vajjon a törvényesen előirt tantárgyak előadatnak-e a felekezeti iskolákban, vagy nem, és nem használnak-e államellenes tankönyveket a népiskolában, de hogyan tanítják a hittant, a nyelvtant, vagy földrajzt, ezt megítélni, illetőleg elrendelni az autonom felekezet hatóságának a dolga. Már pedig a fővárosi tanács nem élhet több joggal, mint a mennyit a tanfelügyelő gyakorolhat a felekezeti népiskolában. Ha most a pesti izr. hitközség a fővárosi iskolákba kiküldött tanítóit egyszerűen oda utasítja, hogy azon zsidó fiukat, kik a felsőbb hittani iskolába járnak, és ezt előttük igazolják, felmentsék a 2 hittani óra látogatása alól, illetőleg az osztálykönyvbe azt a kalkulust írják, a mit ezen fiuk a hittani iskolában nyertek, nem látjuk be, mi jupon avatkozik a főv. tanács a hitközség ezen intézkedésébe. Ha kifogása van a zsidó hitoktatás körül észlelt eljárás ellen, tehet jelentést a közoktatási ministeriumnál; de hogy a fővárosi tanács a hitközség intézkedését a hitoktatás minőségére nézve regulázza, ez túlkapas és a hitközség részéről kardinális hiba volna, ha ebbe belenyugodnék.

De egy hiba a másikat vonja maga után. Megtörtént, hogy egy fővárosi néptanító az iskolaszékben a zsidó hitoktatás tankönyvének módszerét, nyelvezetét és tananyagát fogta bírálat alá; az iskolaszék határozatot is hozott és hozott határozatát közölte a hitközséggel. Nem tudom

mit mondott volna a hercegprimás, vagy egy superintendens ilyen illetéktelen beavatkozáshoz, de a hitközség — hallgatott.

Miután a zsidó hitoktatás a fővárosi népiskolák helyiségeiben adatik, természetes joga a tantestületnek és a felügyelő iskolaszéknek üléseikben a hitoktató eljárását a fegyelem körül, pontos megjelenését vagy hanyag voltát megbeszélni; a hitoktató, ki a tantestület tagja, szinte szóba hozhatja a gyermekek erkölcsi viseletére vonatkozó nézeteit, és mindent mi az iskolában fentartandó jó rend előmozdítására szükséges; de ott a hittan didaktikai részét, a hittani könyv minőségét a tanácskozmány tárgyává tenni, az törvényellenes; ez a jog kizárólagosan a felekezeti hatóságot illeti. Nem hiszem tehát, hogy a pesti izr. hitközség bele fog nyugodni abba, hogy a fővárosi tanács nézetétől függjön az: micsoda intézkedéseket tegyen a hitközség saját helyiségeiben és saját költségén, hogy a héber nyelv megtanulását a zsidó ifjúságnak minél szélesebb körben és minél alaposabban lehetővé tegye. Ezt a pesti izr. hitközség el nem tűrheti, mert az ország első községe és a példa veszedelmes volna. Reméljük tehát, hogy az a héber iskola, mely alkalmat ad a zsidó szülőknek, hogy gyermekeiket a héber nyelvben oktathassák, jövőre is fen fog állani és ha az illető hittanár ilyen fiúnak a hittani iskolának bizonyítványa alapján kalkulust fog írni, azt elfogják ismerni, akár csak más vallásbeli káplár állította ki, hol szinte nem vizsgálják micsoda alapon osztja az osztályzatot.

Szántó Eleázár.

A túlterhelés és a Herbart - Zilleristák.

Ily czim alatt jelent meg Szirmai József vágujhelyi tanítói és népiskolai olvasókönyvek szerkesztőjétől egy 21 oldalra terjedő röpirat, mely a túlterhelés okairól elmélkedik. Az okok Szirmai úr szerint többfélék, de első sorban volna elhárítandó az, hogy az iskolában dióhéjbeli kézikönyvecskék ne használtassanak.

Csakis ezen baj elhárításától várja Sz. főleg az orvoslását, ez pedig azonnal eszközölhető: A kézikönyveket haladéktalanul és teljesen el kell távolítani.

Ez a röpirat első felének tartalma, persze indokolás nélkül. Hogy helyesek-e a felhozott érvelések, arra nézve találunk a „Néptanítók lapjának“ 53, 54. és 56. számaiban Hidvégi Benő tollából származó elég tárgyyszerűen tartott czáfolatban a kellő választ, Hidvégi úr a részletekbe bocsátkozó értekezéséből, mely Szirmai úr állításait és következtetéseit mint helyteleneknek bizonyítja a következőket idézzem:

„Olyan olvasókönyvünk, mely a tankönyvet nélkülözhetővé tenné, jelenleg nincsen és ilyent szerkeszteni nem is könnyű feladat. Mert nem elég, hogy a szükséges tananyagot olvasmányi alakban tartalmazzon. A tanítói és módszertani szigorú és sokoldalú követelményei ily módon könyvben sokkal nehezebben lennének kielégíthetők mint a kézikönyvekben. A tanító munkáját is felette megnehezítené az ilyen tanítás. Az olvasókönyvben szétszórta levő olvasmányokat fokozatosan összekapcsolni s szerves egészzé fűzni nemcsak nagy methodikai ügyességet kíván a tanítótól, hanem annak sok szellemi és testi erejét is fölemészti. Miután a gyermek a hosszú lére föleresztett olvasmányokból a lényegét önmaga nem képes kivonni, mindent a tanító lesz kénytelen vele kikerestetni. A begyakorlásra, az emlékezetbe vésésre szintén nem alkalmas a hosszú olvasmány átnézegetése, hanem ezt is az iskolában kell a tanítónak végeztetni. Az ilyen tanítás sok fölösleges időpazarlással jár s a tanító testi szervezetét, különösen tüdejét idő előtt megrontja. A gyermeknek nem

lehetvén elég alkalmas foglalkozási anyagot adni a házi foglalkozásra, nem szokhatik rá eléggé az öntevékenységre s mindent a tanítótól vár. Ennek aztán az lehet a következése, hogy amint az iskolából kimarad, vezető híján nem tudja s akarja magát tovább művelni. Hogy a gyermekek maguk készítsenek kivonatokat az olvasmányokból, az olyan túlzott követelés, hogy annak lehetőségét csak azok hihetik, a kik a népiskolát s az abban tanuló gyermekek fejlődési fokát nem ismerik. Az olvasókönyvnek az a tervezete pedig, melyet Szirmai ajánl, hogy „minden olvasókönyv mellé a reáolvasmányok velejének kivonatos összefoglalása csatoltatnék“, csak annyiban különböznék a külön kézikönyvektől, hogy az egyes tantárgyaknak már nem is dió, hanem mogyoróhéjba foglalt tartalma összeköttetnék az olvasókönyvvel a — könyvkötő által. Szirmai olvasókönyvénel például ez a kivánt „velő“ semmi egyéb, mint az illető osztály tananyagának, röpiratához hasonló rossz nyelvezettel irt s tárgyi hibában is leledző rövid kézikönyve, melyet az olvasmányokra való tekintet nélkül épen úgy bevághat a lelkiismeretlen vagy tudatlan tanító, amint Nagy László nyelvtanának „tételeit“ beemlézteti a nélkül, hogy az adott példákból fejtetné ki a szabályokat.“

Ugy hiszem, ez elég objektive felelet Sz. ur talán nem minden subjektivitás nélkül irt, a ministeri rendeletek magasztalása által annál hathatósbabnak vélt támadásaira.

Attérek már most a röpirat második felére, melyben Sz. kardvágásait ellenünk, mint a „Herbart-Zilleristák“ ellen, sőt maga Herbart elvei ellen irányítja. Szerző úr bizonyára azon kellemetes öntudatban él, hogy ezen kardvágásai által első sorban a mi olvasókönyveink apróra lesznek vágdalva, nem maradván belőlök egyéb makulaturánál, minek következménye az leend, hogy az ő olvasókönyvei majd egyedül uralják a könyvpiacot széles e hazában.

De nézzük csak mit hoz fel Szirmai úr ellenünk és Herbart elvei ellen. „Az egyesület vezetői“ — ugymond — „nem az iskola céljait, hanem önön céljait akarják előmozdítani.“

Erre nézve utalok olvasókönyveink keletkezésének történetére. Országos egyesületünket első sorban az vezérelte, hogy a Bach-rendszer alatt használt olvasókönyvek helyett, mivel azok a hazai viszonyokat teljesen mellőzték, olyanokat teremtsünk, melyek alapján a paedagógiai elvek tekintetbe vétele mellett, fiatalságunkat derék magyar zsidókká nevelhessük. Az iskolakönyvet a népiskolai oktatásnak és nevelésnek központjául tekintettük, tehát olyant akartunk teremteni, mely e célnak megfelel. Ámde melyek azok az elvek, melyek a paedagógiai tudomány legujabb kutatásainak eredményeiként tekinthetők? Tartottunk tehát egy kis szemlét németországi corifaeusaink között, kik az olvasókönyvek belszerkezete fölött véleményt mondtak és azt részletesen meg is jelezték. Diesterweg, Engelin és Fechner, Dietlein, dr. Paldamus, Haester, Lange és sok más hirneves paedagógiai kapacitás által részint tervezett, részint meg is irt olvasókönyvei előttünk feküdtek és többé-kevésbé meg is feleltek volna hol irányukra, hol kitünő feldolgozásukra nézve; de a magyar viszonyokra nézve egy sem. Megbízás folytán Radó úr irt egy olvasókönyvet, melynek fölülvizsgálásával többek közt dr. Kármán Mórt is felkértük. Utóbbi azután az összes helybeli választmányi tagok és néhány meghitt szakférfiu jelenlétében oly meggyöződő, tudományos és szakszerű beszédben körvonalozta a népiskolai oktatás céljait, fejtegetvén Herbart filosofiai, a paedagógiára is kiterjeszkedő tudományos megállapodásaira, melyeket Ziller a népiskolára átplántált és melyek csakhamar Németország tanügyi centrumokban nagymérvü visszhangra találtak. Ezen remek, a népnevelés céljait és eszközeit felkaroló élvezet-

tes paedagógiai előadás örök emlékezetben maradandó előttem és a választmány a halottak után Radó urat oda utasítá, hogy dr. Kármán úr közreműködésével, Herbart-Ziller-féle elvek szerint újra szerkessze az olvasókönyveket. A többi ismeretes. Hol van hát az önző cél?

Mint minden új, olvasókönyveink is csak lassan hódítottak tért zsidó iskoláinkban, noha az ország kiváló tanfériai azokat, mint nemzeti irányú olvasókönyveket korszakalkotóknak nyilvánították és irányukat annyira helyeselték, hogy a felekezetenküli iskolák számára is hasonlókat irtak; sőt a magas kormány bevezetésüket melegen ajánlotta.

Lassan-Lassan tanítóink is megbarátkoztak az új eszmével, úgy hogy már most a második kiadás is fogyófélben van. Nem úgy vélekednek csupán azok, kik szinte olvasókönyveket irtak, de más irányúakat. Így a fővárosi könyvtár konzorcium, a szegedi és vág-ujhelyi. Mindegyiknek más-más elvei vannak és azokhoz minékünk semmi közünk. De Szirmai úrnak sehogy sem tetszik, hogy könyveinkkel prosperálunk. Rosz jel az az ő könyveinek kelendőségére nézve. Összeszedi magát és ír a túlterhelésről csak hogy könyveink ellen kikelhessen. Okoskodása így hangzik: Mivel az országos magyar izr. tanítóegyesület olvasókönyvei édes keveset tartalmaznak a reálismeretekből, azért a szegény gyermekek túlterhelve lesznek és ajánlja saját olvasókönyveit, melynek mindegyike — a 60-as években divatban volt Schatter-féle encyklopedikus tankönyv módjára — mindenből valamit és sokból semmit talál fel a szegény tanulók előtt és mindezt azért, nehogy gyomrukat, elméjüket túl teherelje. *)

Allításainak igazolására Sz. úr citál, idéz, kivonatol — ama valaki módjára — kiszakít minden összefüggés nélkül egyes mondatokat hírneves tudósok műveiből és a konkluzió kész:

Az orsz. magyar izr. tanító-egyesület könyvei roszak; kiadói önző célok után hajbáznak, maga Herbart elődjeit csak majmolta, rendszere pláne megemészthetlen.

Az lehetséges, hogy Sz. úr Herbart elveit nem emésztheti; de ennek oka nem annak műveiben rejlik, hanem egészen máshol, első sorban pedig Sz. úr azon érdekében, mely megkívánja, hogy H. elvei rosz hirbe jussanak. Szívesen ráállanék tisztelt kartárs urat arról meggyőzni, hogy a Herbart-Zilleristák elvei helyes alapon vannak; de úgy látszik kollega úr nem is akar meggyőződve lenni; így tehát befejezem soraimat ígérvén, hogy hasonló eljárást az ő könyvei iránt azért nem követek.

Morgenstern Jakab.

Zsidó jótékonyág.

Ha van széles e hazában intézmény, mely hitfeleink jótékony-ságáról tanuskodik, akkor első sorban a „Pesti izr. nőegylet e“ az. Emberszereteti működése 19 évi fenállása óta csodálatos mérvben felkarolta az árvák nevelését, a gyámoltalanok segélyezését és az éhezők táplálását. 184,850 frt 53 krt fordított ezen időben árván maradt leányok nevelésére; 26,911 frt 48 krt az árva-menhely költségeinek fedezésére; 19,176 frt 44 krt az intézetben kívül élő árvák gyámolítására; 119,707 frt 25 krt a tápintézetben kiszolgált étel-adagok után; 15,893

*) Jegyzet. Hogy a túlterhelést nem újabb keltű, sem nem Szirmai úr találmánya, bizonyítja bold. Eötvös következő gondolata: „Előbb az a panasz emeltetett a nevelési rendszer ellen, hogy a gyermekek nem tanulnak eleget, jelenleg éppen az ellenkezőt mondhatjuk a gyermekeink többet tanulnak, mint a mennyit felfogni bírnak. Az eredmény ugyanaz marad, s az, ki husz mázsa aranyat ad valakinek, de azon feltétel alatt, hogy azt maga vigye el vállain, valóban nem érdemel több köszönetet, mint ha neki semmit nem adott volna.“

személy közt 66,026 frt 39 krt szolgáltatott ki alkalmi és 135 személy nyert állandó támogatást havi segély czimén. Hol vannak még a negyed-évi lakbér-, a gyermekágyasak-, kiházásitási és egyéb czimeket viselő segélyek! Több mint egy fél millió forintot fordított 19 év óta a nyomor enyhítésére, a mi átlag 26,316 frtot tesz évenként. Ily nagymérvű jótékonyág gyakorlásra első sorban pénz kell, és hogy méltatlanok ne élvezzék a nemes adakozók filléreit, ahhoz nem csak sziv, hanem ész, tapintat és mindenek előtt fáradhatlan munkásság kell. Kik azok, a kik ezen nagyterjedelmű jótékonyági intézményt — lehetne mondani vállalatot — minden önérdék nélkül életbeléptették, vezették és ily virágzásra emelni bírták? Erre nézve találunk kimerítő felvilágosítást azon monográfiában, melyet Friedmann Gábor ur a pesti izr. nőegylet titkára az országos kiállítás alkalmából közrebocsátott. Megtaláljuk benne, hogy a női akarat a családi kör korlátain kívül, a nyilvánosság terén, különösen a jótékonyág határtalan mezején mire képes. 1866-ban, mikor a fegyverzaj visszhangzott hazánk minden zugában, a pesti nők zajtalanul bár, de annál lelkesebben és hathatósabban tette keltek, hogy a nyomor és inség ellen menhelyet teremtsen, és az érdem, hogy a pesti izr. nőegylet megalapítása kezdeményeztetett, valamint hogy azóta gyarapodik, áldásosan és mintaszerűen vezetetik, az egylet jelenlegi elnöke Bischitz Dávidné urnőé. Ő buzditotta, serkentette és tette készítette a hitközség előkelő tagjait; az ő szavára, ösztönzésére felhevültek a pesti izr. nők, kik a szent ügy érdekében cselekednek és áldoznak; az ő befolyásának köszönhetni, hogy egyletek és hatóságok, intézmények, bel- és külföldi gazlag hitrokonaink az intézetet támogatják. De nemcsak az eszközök megteremtésére szoritkozik az ő lelkes tevékenysége; arról is gondoskodik, hogy a nyomoron igazán segítve legyen: a szegény árváknak ő a szerető anyja, az ügyefogyattaknak védő angyala.

A nyomor nem ismer felekezetet; azért segít, gyámolít ő felekezeti különbség nélkül. Jótékonyágát a nőegyletén kívül sajátjából is oly mérvben gyakorolja, hogy alig van egylet, melyet bőkezűleg nem gyámolítana! Hanem minek mindezt elmondani? Ki nem ismeri a fővárosban és ezen kívül is Bischitz Dávidnét? Már az ő neve is azt jelenti: jótékonyág, emberi szeretet, női akarat és tevékenység!

A pesti izr. nőegylet működését részletesen megismertető monográfia sok tekintetben tanulmányos is. Megtalálni benne mindent, a mi egy leányárvamenhelynek berendezésére nézve tudnivaló. Egyes fejezeteinek czimeit: az intézet miképeni vezetése, az előljárók, felügyelet, szolgaszemélyzet, házi rend, ügyrend stb. Mindezekről a 119 oldalú nagy 8-ad rétű fényes kiállítási könyv bőven értekezik. *Morgens'ern Jakob.*

Az iskolai zárvizsga fényes oldala.*)

Hazánk különféle jellegű és felekezeti iskoláiban, melyekben a modern paedagogia a korszellem követelményeivel párosulva nyomot hagyott — a szellemi munka siesztája következett be. Lezajlottak a zárvizsgák napjai. Ama napok hol a tanítói kar 10 havi kontárkodásáról, a tanulók szellemi előhaladásukról a szülők és a nagy közönség előtt jó lélekkel beszámolhattak. Tanfőuraink közül igen számosan a zár-, illetőleg diszvizsgák megtartását a paedagogia és didactika szempontjából kárhoztatandónak tartják: de bármi képen is tüntessék fel elméleti paedagogusaink ez ünnepélyek káros voltát, én velük mint gyakorlati tanfőuru ezuttal nem tarthatok. Azok a vizsgai napok próbakövek maradnak 10 havi

Gondolatok a váci zsidó iskolában tartott évi zárvizsgálatok alkalmából.

fáradtságos, testet és lelket egyaránt megfeszítő munkálkodásunknak! Türelemt és kitartást csepegtet úgy a tanító mint a tanulók keblébe, szóval a szülők ilyen zárvizsgák után mindig jobb véleményben vannak iskola és tanító iránt. A barátság és tisztelet kapcsai mindig szorosabban fűződnek össze.

Az iskola szelleméről — igaz ugyan — a lelkes iskolaszéki tag bármikor szerezhet magának meggyőződést; de a szülők, kik egész éven át az önfenntartás gondjaival küzdenek, a családfenntartó, ki sokszor távol szeretetteitől azok fenntartásáért fáradozik, az ilyen szülő csak az iskolaév végével tartatni szokott vizsgáknál jelenhet meg, hogy kedves csemetéjének a nélkülözhetlen tudományokbani előhaladását saját szemével lássa és jó feleleteivel a szülői szívet boldogítsa. Vagy ki nem szemlélte ilyenkor a kicsinyek kipirosult arczait a dobogó szivecskéket? És mi e magasztos pillanattól — hol a szülői szeretet már a jövőt rózsásan lefestve, kedves magzatjának babérkoszorut fon, mondom mi ezen pillanatoktól a szülőket megfosztani akarnók!? Ilyet csak az követelhet, ki a gyermek kedélyvilágát, a szülők boldogító óhajait nem ismeri. Szüntessétek csak be az évi zárvizsgákat, de egyszersmind az iskolákat is bezárhatjátok!!

Ilyforma gondolatok szálltak meg, midőn szünidei körutazásomban Váczon lakó kedves rokonaimat meglátogatva, szemtanuja valék ama magasztos iskolai ünnepélynek, mely f. é. július 16 és 18-án a váczi status quo izr. hitközség iskolájánál véghezment. Ugyan e napokban — ámbár kissé elkésve — zajlottak le az ezen iskolánál tartatni szokott évi zár és „diszvizsgák“. Mint tanférfiu nagy érdeklődéssel végig hallgattam a IV—V-ik osztály vizsgálatát, melyet Natonek Dezső derék kartársunk szakszerű előkészültséggel egész éven át tanított és vezérelt. Sajnálom, hogy a többi osztályok vizsgálatán — melyeknek vezetői Bogner Jakab, Blau Miksa és Ehrenfeld Miksa derék kartársaink és az orsz. tanítói egyesület régi ügybuzgó tagjai — jelen nem lehettem; de hallomás után az ezek által különösen az I-ső osztály tanítója a 13 év óta itt helyben általános köznevelégedésre működő Bogner Jakab tanító ur által felmutatott eredmény oly meglepő és tanulságos volt, hogy a szülők és tanügybarátok valóságos dicséretekkel halmozák el. Meggyőződhettem továbbá, hogy mi minden szépet és nemest teremthet elő egy oly iskolaszéki elnök mint tekintetes Reiser László ur, ki már évek hosszú során át a tanügy lelkes pártolója, a tanítók szerető atyja és bölcs tanácsadója, ki nem véli — mint sok községben sajnálattal tapasztalnom kellett — fennhatóságát a tanítók irányában éreztetni és ha az ilyen elnök ily tantestülettől, mint a váczi, törekvéseiben példás egyetértésben mindenha támogattatik, úgy ez az iskola fontos hivatásának magaslatán állva szent misszióját betöltötte és mindenkor betölteni is fogja. Meggyőződhetünk továbbá, hogy ezen iskola derék elnökével és lelkes tanítóival felekezetiünknek jó zsidókat, kedves hazánknak pedig hű és áldozatkész polgárokat fog nevelni.

Az ünnepélyességék fény és súlypontja azonban az e hó 18-án azaz szombaton d. u. 4 órakor a templomudvarban nagyszámú s mindkét nembeli intelligens közönség előtt tartott szavalati „diszvizsga“ volt. Pontban 1/2 4 órakor tek. Reiser László ur az elnöki széket elfoglalva — környezve a gyermekcsereg által — szép és válogatott szavakban szólt úgy a gyermekekhez, valamint azok szüleikhez a vizsgák fontosságáról, buzdítva és intve ott, hol erre szükség mutatkozott, végül kijelenté, hogy a jeles tanulók az egész éven át tanúsított magaviseletök és szorgalmuk jutalmául ezen ünnepélyes alkalommal ajándékokban részesülnek s csakugyan szebb-nél-szebb ajándékok osztattak szét a világ leggazdagabb emberével sem cserélni óhajtó örömtől sugárzó gyermekcsereg közt. A gyermekek egy

ajtatós ima eléneklése után osztályok szerint, egyenként az ott rögtönzött emelvényre léptek és szebbnél-szebb, hazafiságtól áradozó versecskéket nyomatékosan hangsúlyozva, bámulatos bátorsággal szavaltak; különösen kitiűnt egy V. oszt. leánynövendék Eisler Giza, ki szép szavakban üdvözlé az elnök urat, kinek későbbben tanulótársai nevében egy diszes virágcsokrot nyújtott át. Az ünnepély végeztével elnök ur emelkedett hangú zárbeszédet tartván, melyben a szülőket arra figyelmezteté, hogy tanulási kedv és képzettség nélküli gyermekeiket ne erőszakolják a középtanodába való járásra, és ne mozdítsák elő ezáltal a szellemi proletariatus növekedését, hanem adják azokat, miként a nagymélt. közokt. miniszter ur pozsonyi és egyéb beszédeiben már számtalanszor hangsúlyozta — inkább az ipar terére, ugyanis azt mondják elleneink, hogy a zsidó nem akar testi munkát végezni; mutassuk meg, hogy a zsidó úgy mint régente, most sem irtózik a nehéz munkától. Ezen beszédet a Mischna és Talmudból vett idézetekkel fűszerezte. Szóval az egész beszéd mély benyomást gyakorolt a nagyszámu vendégkoszorura. E beszéd végeztével egy szép zár-ima eléneklése következett, melyek után e lélokemelő szép ünnep véget ért.

Váczott, 1885. jul. 19.

Spitzer Ignác,
battonyai néptanító.

Tanítói közgyűlés.

A „Veszprémmegyei izr. tanító-egyesület“ július 7-én a veszprémi izr. iskola helyiségében meglehetősen számu tisztos vendégek jelenlétében megtartotta rendes közgyűlését, melyen több érdekes kérdés volt napirenden és melyen a tárgyalások alkalmával szép eszmecsere fejlődött ki. Mindenek előtt Baum Fülöp veszprémi tanító és az egyesület elnöke üdvözölte a jelenlevőket és kilátásba helyezte a tagtársaknak, hogy jövőben nem saját költségükön, hanem — mint a törvény azt elrendeli a községek segítségével fognak az egyesület gyűléseiben részt vehetni. Mert Veszprémmegye tek. alispánja nagys. Stáhlly György kir. tanfelügyelő ebbeli előterjesztésére egyik rendeletében már bocsátott ki egy utasítást a községekhez nevezett törvény fogyanatosítása végett, minél fogva Szepesi Jakab devecseri tanító már a jelen közgyűlésről napi díjat és utiköltséget huz községétől. Azután Szép Lipót veszprémi tanító és az egyesület ideiglenes titkára fölolvasta az egyesületnek első három évi időszakában kifejtett működésére vonatkozó és általa szerkesztett részletes jelentést, melynek egyik pontja ez egyesületnek az orsz. izr. tanító-egyesülethez való viszonyát is érinti. Erre nézve — tekintettel azon körülményre, hogy azon egyesület előbb alakult, mintsem az utóbbi egyesületnek fiókjai életbe léptettek, nemkülönben tekintetbe véve, hogy a veszprémmegyei izr. tanító-egyesületet az orsz. izr. tanító-egyesülettel közös érdek t. i. a zsidó iskola fejlesztésének érdeke kapcsol össze; végre tekintettel arra is, hogy ezen megyei egyesület az orsz. izr. egyesületnek érdekeit is támogatni kívánja — az említett jelentés a közgyűlésnek ajánlja, hogy az egyesület önállóságának föntartása mellett ez amavval barátságos összeköttetésbe lépjen. Minél fogva az orsz. izr. tanító-egyesület elnöksége megkéreássék, hogy a zsidó iskola körébe vágó és egyesülete körül felmerülő kérdéseket és megvitatandó tárgyakat időről-időre ez egyesület tudomására hozni sziveskedjék. Ezen jelentésnek egyes pontjait, valamint az egészet a közgyűlés meglelégedéssel és hálás elismeréssel fogadta.*)

Ez megtörténvén, dr. Halasy Vilmos az izr. iskolaszék elnöke azonnal kijelentette, hogy méltányolva az „Fötvös alap“ nemes célját,

*) Fentartjuk magunknak az erre vonatkozó nézeteinknek a legközelebbi számban kifejezést adni.

szívesen belép annak tagjai közé, mely nemeslelkű készség és szép igéret után a közgyűlés köszönetet szavazva dr. Halasy urnak, határozza, hogy az egyesület „Eötvös-alap” és „Árvaház” gyűjtő-bizottságot fog alakítani, melynek célja leendő évről-évre a nemesszívű adományokat illető helyekre juttatni. Még dr. Fischer Béla az izr. előjáróság egyik érdemes tagja méltányolva az egyesület szép feladatát és nemes intenczióktól indítva, egy évenként általa nyújtandó 5 frtnyi segélyt ajánlt föl, mit a közgyűlés lelkes éljenzések között és hálás elismeréssel fogadott. Így szerencsés a fiatal egyesület dr. Fischer Béla urban már második pártoló tagját tisztelheti.

Ezen megható epizód után Szepesi Jakab devecseri tanító értekezett „a tanítói nyugdíjtörvény revíziója” című tételről, mely élénk és érdekes eszmecserére nyújtott alkalmat. Végre elfogadtattott azon indítványa, mely szerint a magas minisztérium megkéressék, hogy a tanítónak az egész nyugdíj élvezhetésére a szolgálati évek száma 40-ről 30-ra szálltassék le, hozzátéve azon módosítást, hogy a nyugdíj összeg is emeltessék föl. Azután Hirschler Dávid nagy-vázsonyi tanító tartott gyakorlati előadást a héber nyelvtan köréből, mely köszönettel fogadtatott. Még Baum Fülöp „egészségtan” című tételében kifejtette amaz elveket, melyek szerint ezen tárgy az elemi iskolában tanítandó és főtartotta magának, hogy egy legközelebbi alkalommal e tárgyból gyakorlati előadást is fog bemutatni. Az egyesület pénzügyi állásának beszámolója után a közgyűlés a pályakérdések megállapításához és kitűzéséhez tér át. Ez érdemben határozza, hogy a már egy ízben közzétett két pályakérdés mellé még egy harmadikat is tűz ki és pedig: „Veszprémmegyének valamelyik vidéke módszeresen ismertessék a III. osztály számára”. A pályadíj egy drb magy. kir. arany és a pályázhatás ideje mind a három pályakérdésre nézve 1886. évi április 1-ig terjed. A tisztújításra nézve az eredmény ugyanaz, mint a hogyan eddig volt, mire Baum Fülöp elnök felkérte, hogy a III. egyetemes tanító-gyűlés végrehajtó-bizottságának f. é. augusztus hóban tartandó gyűlésén az egyesületet képviselni sziveskedjék.

Új ismeretekkel gazdagítva, kölcsönös kézszorítás mellett távoztak a tagok a közgyűléstől, remélve, hogy Isten segítségével ismét találkozunk a nevelés-oktatásügyi eszmék küzdő terén, a jövő évi közgyűlésen, a boldog viszontlátásra.

Szép Lipót.

L e v e l e z é s.

Keresztyén nyilatkozat egy zsidó iskolai zárvizsgálatról.

Tekintetes szerkesztő ur!

A véletlennek köszönhetem, hogy hazafias szellemben szerkesztett b. lapjával megismerkedtem. Nagyon is nagy barátja lévén a tanügynek, Lilienthal Miksa a helyb. izr. népiskolánál működő derék tanítójától egyéb paedagogiai művek kíséretében ezt is kölcsön utján megszereztem s ha tisztelettel felkérem az alábbi soraim szives felvételére, azon reményben teszem, hogy Tekintetességed ezt tőlem meg nem tagadja.

A hazafias törekvés, ha oly helyeken nyilvánul, hol idegen elemektől befolyásoltatik, kétszeres méltányolást és elismerést érdemel. Évek óta figyelemmel kísérem hazánk serdülő ifjuságának szellemi és erkölcsös haladását, idők láncolatán keresztül titkon bár, de annál nagyobb előszeretettel megfigyelem azon tanítók áldásos munkálkodását, kik különösen idegen ajku iskoláknál alkalmazva a magyar nyelv ápolásán, fejlesztésén és terjesztésén fáradoznak, s minthogy — bár református vallásu mindennemű felekezeti néptanodai vizsgákon részt vettem, azon meg-

győződéshez jutottam, hogy a magyar eszme megtestesítésén az izr. nép-tanítók kiválóan fáradoznak, s hogy drága honi nyelvünk terjesztése körül ezeké az oroszlanrész. Őszintén megvallom, miszerint a más felekezeti és idegen ajku népiskolában sehol e hazában tapasztalhatni oly átható haladást, mint az izr. népiskolában. Hisz környékünkbeli tótajku iskoláiban alig találni néhány gyermeket, kiknek a magyar nyelv létezéséről csak gyenge fogalmuk volna, holott az izr. növendékek legnagyobb része majd teljesen bírja a magyar nyelvet, s ha még hozzá egy lelkiismeretes és hazafias tanító keze alatt vannak, s ha egy Jótát sem értenek magyarul, bizonyos, hogy rövid idő alatt ily körülmények közt ennek teljes birtokában lesznek. Amit itt említettem, nem a tulzás kifolyása; ezek oly tények, melyeknek szemtanui naponta lehetünk, s melyeknek valódiságáról az évente megjelenő a tanügyre vonatkozó statisztikai adatok elég tanubizonyosságot nyújtanak. Ha az antiszemiták nagy serege — én hála az égnek mint református vallásu. ellenkezője vagyok — látná az izr. tanítók áldásos és honfias működését, ha meggyőződnének, mily nemesen fáradoznak a nép e napszamosai a magyar eszme megvalósulásán, mily hévvel és odaadással iparkodnak a magyar nyelv terjesztésén, bizony aztán vérök lecsillapulna, kezet szoritanának e derék férfiakkal, kik nézetem szerint tán ép oly jeles honfiak, mint ök maguk. Ezeknek előrebocsátása után legyen e helyütt — bár az illető, kiről szólni akarok, ez ellen tiltakozott — a helyb. izr. népiskolánál alkalmazott Lilienthal Miksa tanító dicsőretre méltó működéséről szól. A helyb. izr. iskolaszék derék elnökének személyes meghívásának megfelelően az e hó 13-án ez iskolánál tartott évi zárvizsgákon jelen voltam. Abauj-Tornamégye nagyérdemü s az irodalom terén is eléggé ismeretes tanfelügyelője dr. Verédy Károly jelenlétében 8 órakor vette kezdetét a vizsga, s minthogy az iskola osztatlan, így az 1-ső osztálynál kezdődött ez fokozatosan a felsőbb osztályokig. A kis tanoncok, kik ezelőtt egy évvel csak tótul beszéltek, szabatos és tiszta magyarsággal kiejtett talpraesett feleleteikkel úgy a tanfelügyelő urra, mint pedig a szép számmal összegyűlt szülők és tanügybarátokra a legkellemesebb benyomást gyakoroltak. A felsőbb osztályokban a magyar olvasás és nyelvtanban — melyre különös suly fektetve látszik — oly alapos ismeretséget tapasztaltunk a tanulóknál, hogy sok gyengébb tanítónak is dicsőretére válnék drága nyelvünket így birni. A használt olvasókönyvekben előforduló összes olvasmányok a modern paedagogia követelmei alapján tárgyalattak úgy, hogy bármelyiket is lapoztattunk, fel és olvastattuk, a gyermekek mindenhol tökéletes otthoniasan érezték magukat és saját szavunkkal bármelyiknek úgy tárgyilagos mint nyelvtani tartalmát teljesen ismerték. A földrajz és természettanban, mely ez iskolánál kézikönyv nélkül előadatik, elragadó haladásnak szemtanui voltunk. Bizony örömtől dagadhatott minden hazafi melegen érző keble, midőn ő nagysága a tanfelügyelő ur egy csoport apró gyermeket egy föld-abrosztól a másikhoz vezetve s ezekhez intézett különféle keresztkérdésekkel nem bírta őket eltéveszteni, mert ezek az öt világrész minden részét úgy ismerik, mint iskolájuk 4 falait. A természetrajzban itt, eltérőleg a más iskolánál gyakorlásban levő azon szokástól, hogy a zsenge gyermek tömérdek leczke beemlézésével tulterhelteik, dicsőrete. módszert láttunk, amennyiben az illető tanító — ki melleleg mondva a zoologia és botanikát ritka előszeretettel tanulmányozza és ebben kitünő képzettséggel bír — egy halom élő növényt behozott s az élő példányokból lemondatta a leczkét; s a tanulók maguk leirták minden példányt, ök maguk osztályozták ezeket, elősorolva a növény minden részét, mely leírást a növények ipari és gazdasági haszna, valamint a dudvák és mérges növények káros volta betetőzte. Ugyanily eljárást láthattunk a rovarok leírásánál

is. Szóval évek óta nem volt szerencsém ily sikeres vizsgán jelen lenni, s mondbatom, hogy ha sok vizsga csak is a fényűzéshez hasonló, az itt hallottakat nem lehetne ezekkel összehasonlítani, mert a népiskolának előirt tananyaga itt oly modern szellemben, oly lelkiismeretes pontossággal feldolgoztatott, hogy a kis tanulókat az utjokból a legtarkább kérdésekkel sem lehetett kizökkenteni. Mi e helyütt Lilienthal urtól bocsánatot kérünk, ha ily módon „pellengérre“ állítjuk, de őszintén megvalljuk, hogy nemes, buzgó és hazafias fáradozásáért, valamint hivatalában folyton tanusított ügyszeretetéért nem róhatjuk le jobban köszönetünket, ha e helyütt kívánjuk, hogy az egek ura áldásos működését tartós egészséggel és tántorithatlan buzgalommal a jövőben is árassza el, remélve, hogy ily kéz alól ugy a haza, mint az emberiség javára derék honfiak kikerülni fognak. Eljen! — Mint hallom, a helyb. izr. iskolaszék Lilienthal Miksa tanító urnak buzgó és tevékeny működése elismeréseül az orsz. kiállítás meglátogathatása és tanulmányozása céljából 25 frt költséget megszavazott. Utánzásra méltó!

A tekintetes szerkesztő urnak
Abauj-Csány, 1885. jul. 23.

alázatos szolgája
Homoki István.

Iskolai értesítők.

— **A budapesti** rabbiképző-intézet értesítője 1884—85. tanévről írta Dr. Bacher Vilmos. A tulajdonképeni értesítőt megelőzi A bulvalîd Mervân Ibn Ganâh (R Jóná) élete és munkái és szentírás-magyarátának forrásai előszóval. — A magyar zsidóságnak ezen egyedüli főiskoláját a kimutatás szerint a lefolyt évben, az intézet fenállásának nyolczadik évében, 94 hallgató látogatta, melyből évközben 12-en elmaradtak. Az alsó tanfolyamba, mely 5 osztályból áll 74-en jártak, a felsőbbbe pedig 20-an. Az értesítő közli az intézet ez évi történetét, feldolgozott tananyagát, tanulóinak névsorát, az „Écz-Chajim“ egyletének költségvetését és vagyonkimutatását; (bevétel 3372 frt 80 kr., kiadás 2630 frt 50 kr., vagyon 18,207 frt 62 kr.) és végre az ajándékba kapott könyvek lajstromát is.

— **A kassai** zsidó népiskola értesítője, két paedagogiai dolgozattal, Rottenberg Mór Noë az intézet igazgatójától. Egyéb tartalma: az iskola ez évi története, tan- és leczketerv, óraterv, tankönyvjegyzék és érdemsorozat. Az intézet négy osztályát 101 fiu és 85 leány látogatta. Az intézetnél az igazgatón kívül négy osztálytanító és egy kézimunka-tanítónő működik.

— **A szolnoki** ipartestület által állami és városi segélylyel fentartott ipar- és rajziskola értesítője, szerkesztette Szontagh Jenő, ipariskolai igazgató. Vezércikk: Az új ipartörvény hatása a szolnoki ipariskolára. Írta Szontagh Jenő. Egyéb szokásos tartalmából az intézet kitünő vezetésére lehet következtetni. Vallás szerint látogatta az intézetet: római katolikus 237, ev. reform. 21, mózes v. 55 tanuló. Az intézet három osztályból és egy rajzosztályból áll, melyben hét tanító működik.

— **A szécsényi** izr. népiskola értesítője. Közli Spitzer Lipót, igazgató-tanító. Tartalma: „A házi nevelés ferdeségei és a fegyelem“ című önálló dolgozat, évközbeni mozzanatok, az iskolaszék és a tanítói személyzet tagjainak névsora és az érdemsorozat. Négy osztályba 89 tanuló járt, fiuk és leányok együtt taníttatnak 3 tanítótól és pedig Spitzer Lipót, Weisz Lipót osztálytanítóktól és Grossmann Ilona kisasszonytól; utóbbtól nőikézimunkában. Az első és második osztály együtt taníttatik

hetenkinti 26 órában, a harmadik és negyedik osztály szinte együtt hetenkinti 27 órában bele nem számítva a női kézimunkát.

— A **bajai** izr. hitközség elemi és polgári iskolájának negyedik értesítője, szerkesztette **Stekler Samu**, igazgató. Ez intézet statisztikája a következő: az ovodába járt 43, az I. osztályba 71 fiu és leány, a II. osztályba 50 fiu és leány, a III. fuosztályba 33, a IV. fuosztályba 30, a III. és IV. leányosztályba 49, az V. és VI. leányosztályba 37, a VII. és VIII. leányosztályba pedig 10 tanuló; a polgári fuiskolába járt összesen 59 növendék. A bajai zsidó iskola működését feltüntető értesítő sok tekintetben érdekes, már azért is, mivel hazánkban alig van zsidó hitközség, mely négy osztályu polgári iskolát fentartana. A tanítótestület buzgó tevékenysége köz elismerésre talált, az iskola vezetése és belélete mintaszerű.

Egyleti élet.

Felhívás Magyarország zsidótanítóihoz!

Kartársak!

Az orsz. magyar izr. tanító-egyesület a jövő évben tartandó közgyűlésén husz évi pályafutására tekinthet majd vissza. Álljunk meg már most is és pillantsunk vissza a meghaladott pályára, hogy számot vessünk a multtal és annak tanuságaiból új erőt merítsünk a jövőre.

Egyesületünk működése nem volt meddő; az eredmény, melyet felmutathat, becsületére válik mind az ügynek, mint az országos zsidó tanítósnak.

Kitüzött czélunkat szem előtt tartva lankadatlanul küzdöttünk annak eléréseért. A zsidó iskolaügy és a zsidó tanító anyagi és erkölcsi jóléte előmozdítása körül, kifejtett tevékenységéről évkönyveink fényesen tanuskodnak. A zsidó iskola magyarosodásához és népnevelői feladatainak a kor kívánalmainak megfelelő színvonalra való emeléséhez egyesületünk immár tiz év óta fennálló közlönye és iskolai kiadványai által tetemesen hozzájárult. Hogy a zsidó tanító állandosítása zsidó községeink tulnyomó részeinél fogantba ment, nem kis mértékben az egyesület közbenjárásának köszönhető és végre egyesületünk a nyomor és inség ellen küzdő tanítónak, özvegyének és árvainak hathatos támasza volt mindig.

Közgyűléseink, melyeknek lefolyása az ország érdeklődésével, a sajtó elismerésével és hitfeleink tetszésével találkoztak, előnyösen előtűntették a zsidó tanítósnak mivelődési haladását. S mivel a szentírás némely szavai megforditva is alkalmazhatók t. i. „nemesak igével, de kenyérral is él az ember“ gyűjtöttünk, kerestünk és szereztünk egy kis vagyont, mely immár közel 20,000 frtra rug. Ez a magyar zsidó tanítósnak vagyona — azaz csak egy részének vagyona, mivel a tulnyomó része nem tagja egyesületünknek. 2000 zsidó tanító közt csak 284 csatlakozott zászlónk alá; csak ily kevesen buzgólkodnak egyesületünk eszméiért és mégis mily szép eredményt mutathatunk fel. Háttha még a hiányzók sorakoznának zászlónk alá! Már csak a gondolat lelkesítő és tette serkentő!

A jövő közgyűlés több fontos kérdés fölött fog tanácskozni. Az egyik az „Önsegély“, melyet már az utolsó közgyűlés a napirendre tett. Sokféle indítvány tétetett azóta és lényeges pontjait az „Értesítő“ közölte is. Mindegyike azt tételezi fel, hogy Magyarország zsidó tanítóiban meg van az a karszellem, mely az egyesüléshez kívánatos. Mi is ezen véleményben vagyunk, noha 20 évi tapasztalataink ezt nem bizonyítják. De megváltoztak a viszonyok. Kartársaink manapság nem azok, akik 10—20 évvel ezelőtt voltak. Akkor csak kis része felelt meg a'apszálályaink azon pontjának, mely a felvétel kellékeiről szól, mivel nagyon

kevesen törvényes tanképesítő oklevél birtokában voltak. Ma pedig alig van egy, ki ennek hiányában mint tanító működhetnék; tehát egyesületünk kötelékébe való belépése ellen nem létezik akadály.

A jövő évi közgyűlés majd megmutatja, mennyire alapos e feltevésünk. A tervben levő „Önsegély“ intézménye hivatva volna a zsidó tanító jövőjét, mely tudvalevőleg nem rózsás színben kecségtet elénk, némileg enyhíteni; ámde az életbeléptetéséhez egyesült erő, a haza minden egyes zsidó tanító hozzájárulása okvetlen szükséges. Minél többen sorakoznak zászlónk alá, annál biztosabb, annál nagyobb a siker. Hogy a közgyűlés e kérdés fölött érdemlegesen dönthessen, szükséges, hogy az előmunkálatokat már most is megkezdjük. E munkálatok elseje és legfontosabbika a hadsereg állományának constatálása és ha csekélynek mutatkozik, annak felszaporítása.

Kartársak! Az „önsegély“ kérdése életkérdés minden egyes tanító és tanítói családra nézve. Hogy ezen kérdés megoldásához hozzászólhassatok és szavazataitokkal hozzájárulhassatok, alapszabályaink értelmében legalább egy év óta kell, hogy a tagok sorában legyetek. Ha tehát a jövő évben itt tartandó közgyűlésen, mely hivatva van a magyar zsidó tanítók ügyében lényeges dolgok felett határozni — részt venni szándékoztok, jelentkezzetek már most a rendes fölvételre. Felvétetik pedig minden magyarországi okleveles zsidó tanító, ki az 50-ik életévet meg nem haladta és a ki orvosi bizonyítvánnyal egészségét igazolja.

Egy második fontos ügy, mely a jövő közgyűlésen tárgyalandó lesz, a vidéki fiókkörök intézménye. Erre nézve már a múlt év óta az ország különböző vidékeiben tartottak tanácskozmányokat, melyeknek lefolyása a zsidó tanítóknak dicséretére vált mindenütt. Ily fiókkörök működését szabályozó kész alapszabálytervezet az egyesület „Értesítőjében“ közzététetett és ez fog a közgyűlésen tárgyalatni.

Alapszabályaink értelmében egyesületünk beteg és ügyefogyott tanítóknak segélyt nyújt és valamely elhalálozott tag özvegye és árvái 100 frtnyi segélyben részesülnek már most is tagjaink csekély létszáma mellett. Hátha a tagok számát ezerre bírnök felszaporítani!

Az egyesület jövedelmi forrását a tagsági díjakon kívül a nemerlelki hitsorsosaink és hitközségeink mint rendes pártoló tagjaink évi 5 frtnyi járuléka, valamint kiadványaink után befolyó tiszta nyereség képezi. Mindezen három jövedelmi forrás növesztéséhez járulni erkölcsi kötelessége a zsidó tanítónak, ki ilyképen nemcsak saját jól felfogott érdekeit előmozdítja, hanem utódaink számára egy oly alap megteremtéséhez járulhat, mely biztos védbástya lehet a tanítói nyomor és inség ellen. Hogy kiki mint működjék e jelzett három forrás növesztése céljából, nem kell bőven fejtegetnem: Csatlakozzanak hozzánk, szerezzenek nekünk pártolókat és vezessék be könyveinket!

Hogy szavunk ezuttal nem hangzik el majd eredmény nélkül, ezt bizton várjuk és reményljük és Isten adja, hogy úgy legyen!

Belépni óhajtok jelentsék be ebbeli szándékukat az elnökségnél egy (akár délyegtelen) orvosi bizonyítvány kíséretében, mely egészségöket igazolja, továbbá tudassák velünk a kort, születési helyet és családi állapotot. Beiratási díj nincs, a tagsági díj a folyó évre már csak 2 frt, melyet jó lesz mindjárt beküldeni, hogy ezáltal bizonyítsák, miszerint komolyan szándokoznak az egyesület kötelekébe lépni.

Ezen szám minden magyarországi zsidó tanítónak lesz elküldve, akár tagja az egyesületnek, akár nem és a legközelebbi számban ki lesz mutatva, mely tanító birt lelkesülni az egyesülési eszme iránt és melyik — marad ezentul is távol táborunktól, melynek jelszava: T ö m ö r ü l j ü n k !

Budapesten 1885. jul. 30.

Az orsz. magy. izr. tanítóegyes. elnöks.

Kérelem. A legközelebbi számban szándékozunk kimutatni, melyik zsidóiskolában használtatnak kiadványaink. Tisztelettel kérjük tehát vidéki kartársainkat sziveskednék velünk tudatni, kiadványaink melyikét használják iskolájukban és körülbelül hány példányban.

A vidéki körök közt eddig a következő központokban tartottak tanácskozmányokat: Győrött, Szolnokon, Kecskeméten és Trencsinben. Minthogy számos más vidéken is hasonló kört akarunk életbeléptetni, az elnökség a legközelebbi időben az ország minden vidékében központokat fog kijelölni, a melybe egy vidéki választmányi tag körülést fog összehívni, hogy a jövő évben itt vagy Szegeden tartandó közgyűlés tételi fölött élettanácskozmányokat tartsanak. E tételek közt minden esetre az önsegély, a vidéki körök szabályozása, kiadványainak terjesztése és alapszabály módosítása fognak felvételni.

Julius hóban fizettek tagdíjat:

Beck József, tanár, Budapest	4	frt.	Leitersdorfer József, Liptó-Ró-	
Gang Lajos, Nagy-Megyer	2		zsahegy	2
Gottlieb Márk, Ungvár	2		Reisz Lipót, Aranyos-Maróth.	2
Halm Dávid, Vodricz	4		Stern Ármin, O-Liszka	1
Herczog Dávid, Duna-Föld-			Tauszki Sám., Kun-Félegyháza	2
vár	2		Weinberger Mór, Turzovka	2
Horovicz Samu, Melsicz	1		Weiss Pinkász, Halas (84-re)	2

V e g y e s e k.

— **Ezen számhoz a Horovitz Adolf nagyszombati könyvkiadó cég hirdetése van mellékelve.**

— **Lippe József úr,** h.-böszörményi tagtársunk f. hó 28-án vezette oltárhoz Walder Róza szeretetreméltó kisasszonyt, Walder Mór Czegléden működő derék kartársunk leányát. Fogadják ez alkalomból a legőszintébb üdvözlésünket.

— Az egyesület „**Szidurja**“ VII. kiadása e napokban kerül ki a sajtó alól és pedig a „**Jom-Kipur-Kóton**“ imával bővítve.

— **Olvasókönyveinkhez** szükséges és már többször sürgetett nyelv könyveken már dolgoznak az illető szakférfiak.

Szerkesztői üzenetek.

Donáth A., Trencsén. Lelkes felhívása sajnálatunkra elkésett és a mint e számból láthatja, mink is hasonlóan gondolkoztunk. — **St ... M.** Elnök távollétében nem járhatunk el a kívánt ajánlólevél ügyében. — **Kohn Ede L.** A kívánt felszólalást megirtuk és elküldtük a kir. tanfelügyelőhöz. — **Z. ... A. Irsa** Kinos helyzetét kellően eszeteltük a tanfelügyelőségben és ez nem fog hatás nélkül maradni. Csak türelem. — **Horovitz és Spitzer, Apostag.** Mihelyt elnök ur visszatér, megkapják a kívánt felvilágosítást. — **Weinberger Mór.** Tartozása a folyó évre még 2 frt. — **Sasvári Béla, Csorna.** Felvétele biztos, ha az alapszabályok értelmében a mulasztott tagsági díjat akár kis részletekben pótlólag lefizetni hajlandó. A közp. választmány ezt azonban részben vagy egészben el is engedheti, ha azt egy folyamodványban kellően indokolja. — **N. N.** A magyar királyok névsorát minden iskolai kis történetben is találhatja.

H I R D E T É S E K.

— **Riunione Adriatica di Sicurta cs. kir. szab. biztosító-társaság Triesztben.** Junius 25-én tartotta meg Triesztben e társaság Neumann Henrik vezérigazgató ur elnöklete alatt közgyűlését, melyen az 1884. üzletév számadása és az igazgatóági jelentés tárgyalattak. A jelentésben

konstatáltatik, hogy a múlt évi üzlet eredmény nagyon kielégítő volt s hogy minden a társaság által gyakorolt biztosítási ág hozzájárult a szerencsés eredményhez. Ezek után minden egyes szak világított meg kellőleg.

I. **Életbiztosítások.** Az 1884. év december 31-én érvényben volt biztosítások összege 6.644.869 frt tőke, 54,991 frt járadék a túlélési, továbbá 25.913.426 frt tőke és 12,459 frt járadék az elhalálozási biztosításoknál. A nyeresémdíj bevétele 1884. évben 1.286.854 ftra ment, ugyanezen osztály tartaléktőkájének járuléka pedig 303,092 frtot tesz ki. A túlélési és esedékessé vált járadék biztosításokért, a viszontbiztosítások levonása után 203,496 frt, haláleset és esedékessé vált vegyes biztosítások után 408,104 frt fizettetett ki, azonkívül a decz. 31-én függőben volt haláleset és túlélési biztosításokra 97,052 frt tartatott vissza. A folyó biztosítások nyeresémdíj tartaléka 6.847,101 frtban állapított meg, amelyből 771,050 frt viszontbiztosításokra esik és ennek leszámításával a múlt évihez képest 333,309 frt növekedést mutat. A nyereséménnyel biztosítottakra az utóbbi három évi időtartamról 50,551 frt 62 kr esik osztalékul. Az életbiztosítási osztály nyereséme 96,619 frt 72 kr összegben az általános zárszámlára vite'ett át.

II. **Tűzbiztosítások.** A nyeresémdíj bevételek 5.489,300 ftra mennek és a múlt évihez képest 190,766 frttal emelkedtek. Több évi biztosítások nyeresémtárczája 1884. december végével 17.573,815 frtra rug. Tűzkárokért 3.568,648 frt fizettetett ki, mely összegből viszontbiztosításokra 1.796,940 frt esik. Azonkívül függő károkra tartalékba helyeztetett 174,844 frt. Viszontbiztosításokra 2.567,187 frt adatott ki. A készpénz díjtartalék 43,208 frttal 1.475,697 ftra emelkedett.

III. **Szállítmány biztosítások.** A bevett nyereséme 166,905 frtra, a viszontbiztosítások 67,442 frtra, a kifizetett károk, a viszontbiztosítások levonásával 47,877 frtra mennek, függő károkért pedig 4712 frt tartatott vissza.

IV. **Jégkárbiztosítás.** A nyeresémdíj bevételek 7.135,742 frtot tesznek, a viszontbiztosításokra 469,748 frt kellett, a károk pedig a viszontbiztosítások levonásával 1.392,427 frtba kerültek. A Riunione által fenntartása óta minden szakban eszközölt kártalanítások összege kerek 121 $\frac{1}{2}$ millió frtra rug. Az 1884. évben elért nyereséme 631.121 ft 64 kr tesz, ehhez véve a múlt évi maradékot 636,159 frt 11 krt kapunk, melyből egyelőre 250,000 frt a jégkár biztosítási üzlet külön tartalékösszegének emelésére, 127,066 frt 37 kr pedig az árfolyam ingadozási tartalékhoz csatoltatik. Az ezután megmaradó összegből 45,444 frt 83 kr a nyeresémtartalék alaphoz csatoltatik és ezen összegnek, valamint az igazgatók és felügyelők osztalékának, végül pedig a társaság hivatalnokai takaréka és segélypénztára részére megállapított összeg levonása után 167,066 frt 95 kr marad osztalékul. Az osztalék részvényenkint 50 frtban állapított meg és július 1-től kezdve fizettetik ki. A tartalékok 1884. évben 798,910 ft 42 krral emelkedtek és jelenleg 8,989,812 frt 80 krt tesznek. Ezek a következő tételekből állanak: Az életbiztosítások nyeresémtartaléka 6,076,050 frt 58 kr; a tűzbiztosítások nyeresémtartaléka 1.475,697 frt, a szállítmánybiztosítások nyeresémtartaléka 17.432 frt, a jégbiztosítások nyeresémtartaléka 400,000 ft, tartalék árfolyam ingadozásokra (zárszámla A) 144,283 frt 18 kr, tartalék árfolyam ingadozásokra (zárszámla B) 144,282 frt 19 kr, az életbiztosítási osztály különös nyereséme tartaléka 150,000 frt, nyereséme tartalékalap 582,066 frt és 85 kr. A társaság hivatalnokai takaréka és segélypénztárának vagyona 229,542 frt 50 kr. A választások, melyek az alapszabályok értelmében voltak teljesítendőek, azt eredményezték, hogy Lutteroth Hermann báró ur az igazgatótanács tagjává és dr. Morpurgo Emil báró ur felügyelővé újból megválasztottak.